

lirtilmemiştir. Yani arap hurûfatı sistemindeki “y” belirtisi bulunan iki nokta kaldırılmıştır. Fakat Uygurcanın fonolojisi, bu hususu da kolayca çözümlenmek imkânındadır.

Söz, kelime zenginliği ve türü bakımından Uygurca cidden çok geniş bir yapıya sahiptir. Örnek olarak birkaçıyla yetineceğim. Nitekim bizim “aldatmak” kelimesi Uygurcada aynı şekilde mevcut olup, bizde bulunmayan “aldımak” tan türetilmiş ve “aldaş” ‘aldatma’; “aldakçı” ‘aldatıcı’; “aldakçılık”; “aldam”, “aldamçak”; “aldakçılık” ve yardımcı fiille türetilmiş diğer bizde mevcut olmayan terimlere ve telaffuzlara rastlanmaktadır. Eski arkaik “olturma” fiili tıpkı Çağataycada olduğu gibi kendisini çeşitli türeyişler ile muhafaza ettiği gibi, “oturak” şekliyle de ‘yerleşik’ manâsını muhafaza etmiştir. Aynı kökten “oturu” ‘içtima, toplantı’; “oturuşluk” ‘yerleşik’; “oturuk” ‘ev, mesken’ ve emsali, Uygurcanın geniş türetme kabiliyetini ortaya koymaktadır. Aynı kategoriye “ölmürmek” ‘öldürmek’ kelimesi girmektedir. Her ikisi de eski Uygur devri kelime bolluğu yadigârlarından başka bir şey değildir.

Sözlüğün Çince kelimeler kısmı, bizim için de bir araştırma kılavuzu olabileceğine şüphe bırakmamaktadır.

Sözlüğün sonunda, ayrıca bir de coğrafik bazı adlarla, erkek antroponimlerine yer verilmiştir. Müstakil başlıklar altına alınan bu bahisler, maalesef çok kıttır. Hele coğrafik adlar pek azdır. Muazzam bir emek mahsulü sayılan sözlük, hiç şüphe yoktur ki eski Türk kültürünü ve ve dilini ortaya koymakla Türkolojiye büyük bir yardımda ve hizmette bulunmuştur.

A. Caferoğlu

E. N. Necip, *Sovremenniy Uygurskiq yazık = Çağdaş Uygur dili*, SSSR İlimler Akademisi, Asya Milletleri Enstitüsü yayınlarından, Moskova 1960, s. 1-133.

Filoloji ilimler Doktoru sayın E. N. Necip, konuştuğu ana şiveyi, müstakil bir dil sayarak, Uygurca ile kolayca aşına olmak üzere, yukarıki gramerimsi etüdünü yayınlamıştır. Küçük bir girişle eski Uygurca hakkında bir kaç kelimeyle izah verdikten sonra, bugünkü Uygurcanın ağızlara ayrılması hadisesi üzerinde durmuştur. Uygurcanın diğer Türk şivelerine nisbetle taşıdığı fonetik özelliklerle, yapısını belirtmiştir. Uygurcanın araştırılması, içerisine aldığı çeşitli diller unsurları, Kitaizm, Arabizm, Neologizm, Farsizm, Rusizm ve saire gibi adlar altında, hep birer konu halinde oldukça kısa bir tarzda izah edilmiştir. Sinonimler, antonimler, tekerrür, ve emsali bahisler içerisinde de Uygurcanın bütün

sözlük yapısı birer birer gözden geçirilmiştir. Nihayet, araştırmanın asıl yapısında Uygurcanın ana karakteri, bütünüyle ortaya konulmuştur. Eser pratik gaye ile ele alınmış ve Uygurca öğrenimini kolaylaştırmak gayesiyle tertiplenmiştir.

A. Caferoğlu

Türkoloji Dergisi III, 1, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Enstitüsü, Ank. Ün. Bas. 1968, 167 s. 18.00 TL.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mensupları tarafından çıkartılan "Türkoloji Dergisi" bu sayısı ile, üçüncü cildini de yayın sahasına çıkarmış bulunmaktadır. Türkoloji Dergisinin I. Cildinin 1. sayısı 1964; II. cildinin 1. sayısı 1965 yılında, daha önce, yayınlanmış idi. (Aşağıda tanıtacağımız III. cildin 1. sayısı haricinde, Türkoloji Dergisinin II. cildinin 1. sayısının genişletilmiş "ikinci baskı"sı da 1969 yılında, aynı enstitü tarafından yapılmıştır).

Türkoloji Dergisi'nin III. cildinin ilk makalesi Saadet Çağatay'ın "Reşid Rahmeti Arat" başlıklı yazısıdır. Saadet Çağatay, makalesinde, Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat'ı hayatı, eserleri, çalışma sistemi, şahsiyeti ... gibi çeşitli yönleri ile tanıtmıştır. Bu makalede Arat'ın "Türk Kültürünü araştırma Enstitüsü"ndeki vazifesine temas edilmemesi muhakkak ki bir dalgınlık eseridir.

Arat'ın hayatı ve eserleri, vefatını müteakip "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü" tarafından 1966 yılında yayınlanan "Reşid Rahmeti Arat İçin" adlı anma kitabında gayet geniş bir şekilde anlatılmıştır. Vefatından sonra Arat hakkında neşredilen yazıların geniş bir bibliyografyası da bu anma kitabının XXIX-XXX. sayfeleri arasında bulunmaktadır. Bu bibliyografyaya Saadet Çağatay'ın tanıttığımız makalesinin haricinde A. Mertol Tulum'un (Kayıplarımız: Ord. Prof. Reşid Rahmeti Arat, Bilgi, Türkiye Muallimler Birliği Neşir Organı, XVIII, 211-212 (1965), s. 16-17) başlıklı yazısı ile Ali Fehmi Karamanlıoğlu'nun Meydan-Larousse'a yazdığı ARAT (Meydan-Larousse, büyük lügat ve